

Πρώτο τετράδιο

Ο ΔΡΟΜΟΣ ΤΗΣ ΣΗΨΗΣ

ΤΟ ΚΑΚΟΥΡΓΙΟΔΙΚΕΙΟ

Το χαστούκι ήταν τόσο δυνατό, που συνήλθα μόλις δεκατρία χρόνια μετά. Κι αλήθεια, δεν ήταν μια συνηθισμένη σφαλιάρα, αφού για να μου τη ρίξουν είχαν μαζευτεί μπόλικοι.

Είναι 26 Οκτωβρίου του 1931. Από τις οκτώ το πρωί, με έχουν βγάλει από το κελί μου στις φυλακές της Κονσιερζερί, όπου βρίσκομαι εδώ κι ένα χρόνο. Είμαι φρεσκοξυρισμένος και καλοντυμένος. Δείχνω κομπός μες στο κοστούμι ενός μεγάλου μόδιστρου. Λευκό πουκάμισο από μέσα κι ένα γαλάζιο παπιγιόν να δίνει μια πινελιά κομπότητας στην αμφίεση.

Είμαι είκοσι πέντε ετών και φαίνομαι είκοσι. Οι χωροφύλακες, κάπως διστακτικοί από την όψη του «τζέντλεμαν» που έχω, μου φέρονται με ευγένεια. Μου βγάζουν μάλιστα και τις χειροπέδες. Είμαστε και οι έξι, πέντε χωροφύλακες κι εγώ, καθισμένοι σε δύο πάγκους μέσα σε μια γυμνή αίθουσα. Έξω έχει συννεφιά. Μπροστά μας μια πόρτα, που μάλλον επικοινωνεί με την αίθουσα του κακουργιοδικείου. Βρισκόμαστε στο Δικαστικό Μέγαρο του Σηκουάνα, στο Παρίσι.

Σε λίγο θα δικαστώ για φόνο. Ο δικηγόρος μου, ο Ρεϊμόν Ιμπέρ, έρχεται να με χαιρετίσει: «Δεν υπάρχει καμιά σοβαρή απόδειξη εις

βάρος σας. Είμαι αισιόδοξος. Θ' αθωωθούμε.» Χαμογελάω μ' αυτό το «αθωωθούμε». Λες και πρόκειται να δικαστεί κι εκείνος μαζί μου και, αν τελικά καταδικαστώ, θα 'ρθει κι αυτός μαζί μου στη φυλακή.

Ένας κλητήρας ανοίγει την πόρτα και λέει να περάσουμε. Με τα δυο πορτόφυλλα ορθάνοιχτα, περιστοιχισμένος από τέσσερις χωροφύλακες και με τον αξιωματικό από δίπλα, μπαίνω σε μια πελώρια αίθουσα. Για να μου το σκάσουν καλά το χαστούκι, τα ντύσανε όλα κόκκινα. Τα χαλιά, οι κουρτίνες στα μεγάλα παράθυρα, μέχρι και οι τήβεννοι των δικαστών που σε λιγάκι θα με δικάσουν έχουν το χρώμα του αίματος.

«Κύριοι, η Δικαστική Αρχή!»

Από μία πόρτα στα δεξιά εμφανίζονται έξι άντρες, ο ένας πίσω από τον άλλο. Ο πρόεδρος και πίσω του πέντε δικαστές με την καλύπτρα στο κεφάλι. Μπροστά από το μεσαίο έδρανο σταματάει ο πρόεδρος. Δεξιά και αριστερά παίρνουν θέση οι πάρεδροι.

Επιβλητική σιωπή βασιλεύει στην αίθουσα. Είναι όλοι όρθιοι, μαζί τους κι εγώ. Μόλις καθίσουν οι δικαστές, κάθεται και ο κόσμος.

Ο πρόεδρος, ένας παχουλός άντρας με ροδαλά ζυγωματικά και αυστηρό ύφος, με κοιτάζει στα μάτια χωρίς να φανερώσει κανένα συναίσθημα. Τον λένε Μπεβέν. Σε λίγο θα διευθύνει τη συνεδρίαση με αμεροληψία και, με τη στάση του, θα δώσει σε όλους να καταλάβουν ότι, ως δικαστικός καριέρας, δεν έχει πειστεί και πολύ για την ειλικρίνεια των μαρτύρων και των αστυνομικών. Όχι, εκείνος δε θα φταίει καθόλου για το χαστούκι. Εκείνος απλώς θα μου το σερβίρει.

Δημόσιος κατηγορος είναι ο δικαστής Πραντέλ. Ένας εισαγγελέας που τον τρέμουν όλοι οι δικηγόροι. Έχει τη θλιβερή φήμη τού νούμερο ένα τροφοδότη της λαιμητόμου και των σωφρονιστηρίων της Γαλλίας και των αποικιών.

Ο Πραντέλ εκπροσωπεί την κατηγορούσα αρχή. Είναι ο επίσημος κατηγορος. Δεν έχει τίποτε το ανθρώπινο. Εκπροσωπεί τη ζυγαριά του Νόμου. Εκείνος τη χειρίζεται και θα κάνει ό,τι μπορεί για να τη γείρει προς το μέρος του. Χαμηλώνει λίγο τα βλέφαρα και, με έντονο βλέμμα γυπαετού, με κοιτάζει από ψηλά. Πρώτα από το ύψος της

έδρας, που τον τοποθετεί ψηλότερα από μένα, κι έπειτα από το ύψος του αναστήματός του, τουλάχιστον ένα μέτρο και ογδόντα εκατοστά, που τα πηγαινοφέρνει καμαρωτός. Δε βγάζει το κόκκινο χιτώنيο, όμως αφήνει μπροστά του την καλύπτρα. Στηρίζεται στα δυο του χέρια, που είναι μεγάλα σαν μπουγαδοκόπανοι. Μία χρυσή βέρα δείχνει ότι είναι παντρεμένος και στο μικρό του δάχτυλο φοράει σαν δαχτυλίδι ένα καλογουαλισμένο καρφί πεταλώματος.

Γέρνει λίγο προς τα μένα για να μου επιβληθεί καλύτερα. Είναι σαν να θέλει να μου πει: «Παλικαρά μου, αν νομίζεις πως μπορείς να μου ξεφύγεις, γελιέσαι. Δε φαίνεται, αλλά τα χέρια μου είναι χέρια αρπακτικού, και τα νύχια τους που θα σε κατασπαράξουν είναι καλά ριζωμένα στην ψυχή μου. Κι αν με τρέμουν όλοι οι δικηγόροι, κι αν στο δικαστικό σώμα με θεωρούν επικίνδυνο για δημόσιο κατήγορο, είναι που δεν αφήνω ποτέ τη λεία μου να μου ξεφύγει.

»Δουλειά μου δεν είναι να μάθω αν είσαι ένοχος ή αθώος, αλλά να χρησιμοποιήσω οτιδήποτε υπάρχει εις βάρος σου: Τηνμποέμικη ζωή σου στη Μονμάρτη, τις καταθέσεις που απέσπασε η αστυνομία και τις δηλώσεις των ιδίων των αστυνομικών. Με αυτό το αηδιαστικό χαρτομάνι που συγκέντρωσε ο ανακριτής, θα πρέπει να σε παρουσιάσω αρκετά αποκρουστικό στους ενόρκους, ώστε να σε εξαφανίσουν από την κοινωνία.»

Μου φαίνεται, πολύ καθαρά, σαν να τον ακούω να μου μιλάει σ' αλήθεια. Εκτός κι αν ονειρεύομαι, γιατί μ' έχει επηρεάσει πραγματικά αυτός ο «ανθρωποφαγάνας»:

«Παράτα τα, κατηγορούμενε, και πάνω απ' όλα μην προσπαθήσεις να υπερασπιστείς τον εαυτό σου. Θα σε βάλω εγώ στο “δρόμο της σήψης”.

»Και δε νομίζω να εμπιστεύεσαι τους ενόρκους. Μην ξεγελιέσαι. Αυτοί οι δώδεκα δεν έχουν ιδέα τι θα πει ζωή.

»Για δες τους, αραδιασμένους απέναντί σου. Τους βλέπεις καλά; Δώδεκα τελεμέδες είναι, που μας τους φέρανε στο Παρίσι από κάποιο μακρινό βρομοχώρι της επαρχίας. Μικροαστοί, συνταξιούχοι και έμποροι. Δε χρειάζεται καν να σου τους περιγράψω. Δε νομίζω να

έχεις απαίτηση από εκείνους να καταλάβουν τα είκοσι πέντε σου χρόνια και τη ζωή σου στη Μονμάρτη. Η Πιγκάλ και η πλατεία Μπλανς είναι σκέτη κόλαση γι' αυτούς, και όλοι οι νυχτόβιοι είναι εχθροί της κοινωνίας. Είναι όλοι τους πολύ περήφανοι που διορίστηκαν ένορκοι στο κακουργιοδικείο του Σηκουάνα. Γιατί, να 'σαι σίγουρος, δεν το αντέχουν που είναι σκέτοι μικροαστοί.

»Κι έρχεσαι τώρα εσύ, νέος και όμορφος. Καταλαβαίνεις, βέβαια, πως δε θα διστάσω να σε παρουσιάσω σαν έναν Δον Ζουάν της νυχτερινής Μονμάρτης. Κι έτσι, ευθύς εξαρχής θα κάνω τους ενόρκους εχθρούς σου. Παραείσαι καλοντυμένος. Έπρεπε να 'ρθεις με πιο απλά και σεμνά ρούχα. Μέγα σφάλμα τακτικής. Δεν τους βλέπεις που λιμπίζονται το κοστούμι σου; Εκείνοι φωνίζουν από το Σαμαριτέν¹ και ούτε στα όνειρά τους δεν έχουν πάει σε ράφτη.»

Δέκα η ώρα και είμαστε έτοιμοι για ν' αρχίσει η συνεδρίαση. Μπροστά μου έξι δικαστές. Ανάμεσά τους ένας επιθετικός εισαγγελέας, που θα χρησιμοποιήσει όλη τη μακιαβελική του επιρροή και όλη του την εξουσία για να πείσει αυτούς τους δώδεκα ανθρώπους πρώτα απ' όλα πως είμαι ένοχος και, έπειτα, πως μόνο το κάτεργο ή η λαιμητόμος θα πρέπει να είναι η σημερινή ετυμηγορία τους.

Θα με δικάσουν για το φόνο ενός νταβατζή, ενός χαφιέ μέσα στην πιάσα της Μονμάρτης. Δεν υπάρχει καμία απόδειξη, όμως οι μπάτσοι –που κερδίζουν γαλόνια κάθε φορά που ανακαλύπτουν το δράστη ενός εγκλήματος– θα υποστηρίξουν ότι είμαι εγώ ο ένοχος. Κι αφού δεν υπάρχουν αποδείξεις, θα πουν ότι έχουν «εμπιστευτικές» πληροφορίες που δεν αφήνουν κανένα περιθώριο αμφιβολίας. Ένας βαλτός μάρτυρας, σκέτος δίσκος γραμμοφώνου ηχογραφημένος στα γραφεία της ασφάλειας, στο 36 της οδού Κε ντεζ Ορφέβρ, θα είναι το πιο αποτελεσματικό πειστήριο του κατηγορητηρίου. Το όνομά του Πολέιν. Και αφού επιμένω συνεχώς ότι δεν τον γνωρίζω, κάποια στιγμή ο πρόεδρος, εντελώς αμερόληπτα, με

¹ Samaritaine: Συγκρότημα μεγάλων λαϊκών καταστημάτων στις όχθες του Σηκουάνα. (σ.τ.μ.)

ρωτάει: «Ισχυρίζεστε πως ο μάρτυς λέει ψέματα. Καλώς. Αλλά γιατί να το κάνει;»

«Κύριε πρόεδρε, από τότε που με συνέλαβαν δεν κοιμάμαι τις νύχτες και δεν είναι από τύψεις για τη δολοφονία του Ρολάν του Πιτσιρικού, γιατί δεν τον σκότωσα εγώ. Είναι ακριβώς επειδή κι εγώ ψάχνω να βρω το λόγο που ο μάρτυρας επιμένει τόσο πολύ εναντίον μου και γιατί, κάθε φορά που πήγαινε ν' αποδυναμωθεί η κατηγορία, εκείνος έφερνε νέα στοιχεία για να την ενισχύσει. Έτσι, κύριε πρόεδρε, κατέληξα ότι οι αστυνομικοί τον έπιασαν να κάνει κάποιο σοβαρό αδίκημα και μετά τα βρήκανε μαζί του: Εμείς θα κάνουμε τα στραβά μάτια, φτάνει κι εσύ να λασπώσεις τον Πεταλούδα.»

Δεν πίστευα ότι θα πέσω τόσο μέσα. Ο Πολέιν, που παρουσιάστηκε στο κακουργιοδικείο σαν ένας έντιμος άνθρωπος με καθαρό ποινικό μητρώο, συνελήφθη μερικά χρόνια μετά και καταδικάστηκε για διακίνηση κοκαΐνης.

Ο Ιμπέρ προσπαθεί να με υπερασπιστεί, αλλά δεν έχει το εκτόπισμα του εισαγγελέα. Μόνο ο αγανακτισμένος πάρεδρος Μπουφέ καταφέρνει και τον στριμώνχει για λίγο. Αλίμονο όμως, πολύ γρήγορα η ικανότητα του Πραντέλ κερδίζει τη μονομαχία. Και σαν να μην έφτανε αυτό, κολακεύει κι από πάνω τούς ενόρκους κι εκείνοι κορδώνονται από καμάρι που αυτός ο άνθρωπος με την επιβλητική προσωπικότητα τους φέρεται σαν να 'ναι ίσοι απέναντί του, σαν να 'ναι συνεργάτες του.

Στις έντεκα το βράδυ, το παιχνίδι έχει τελειώσει. Οι υποστηρικτές μου βγήκαν ματ. Κι εγώ, που είμαι αθώος, καταδικάζομαι.

Η γαλλική κοινωνία, με εκπρόσωπό της το δημόσιο κατήγορο Πραντέλ, μόλις εξουδετέρωσε μια και καλή ένα νέο είκοσι πέντε ετών. Και χωρίς καμία χάρη, παρακαλώ! Το χορταστικό αυτό πιάτο μού το σερβίρισε η άχρωμη φωνή του προέδρου Μπεβέν.

«Κατηγορούμενε, εγέρθητι!»

Σηκώνομαι. Στην αίθουσα βασιλεύει απόλυτη σιωπή. Όλοι κρατάνε την αναπνοή τους. Η καρδιά μου χτυπάει ελαφρώς πιο γρήγορα. Οι ενόρκοι, άλλοι με κοιτάζουν, άλλοι σκύβουν το κεφάλι. Δείχνουν να ντρέπονται.

«Κατηγορούμενε, οι ένορκοι απάντησαν “ναι” σε όλα τα ερωτήματα πλην ενός, αυτού της προμελέτης. Καταδικάζεστε, λοιπόν, σε ποινηή ισόβιων καταναγκαστικών έργων. Έχετε να πείτε κάτι;»

Δεν κουνιέμαι καθόλου. Η στάση μου κανονική. Σφίγγω μονάχα λίγο παραπάνω το κάγκελο στο εδώλιο που στηρίζομαι.

«Κύριε πρόεδρε, ναι, έχω να πω ότι είμαι στ’ αλήθεια αθώος, αλλά έχω πέσει θύμα αστυνομικής πλεκτάνης.»

Ακούω έναν ψίθυρο από τη γωνιά των καλοβαλμένων κυριών, που έχουν καθίσει πίσω από τους δικαστές λες και είναι επίτιμες καλεσμένες. Χωρίς να φωνάξω, τους λέω:

«Σιωπή εσείς, γυναίκες με τις πέρλες, που έρχεστε εδώ πέρα για να πάρετε αρρωστημένες συγκινήσεις. Η φάρσα έλαβε τέλος. Ένας φόνος ξεδιαλύθηκε αισίως από την αστυνομία και τη Δικαιοσύνη σας. Τώρα θα πρέπει να ’στε ικανοποιημένες!»

«Φρουροί» λέει ο πρόεδρος «πάρτε τον κατάδικο.»

Πριν απομακρυνθώ, ακούω μια δυνατή φωνή: «Μην ανησυχείς, παλικάρι μου, θα έρθω εκεί πέρα να σε βρω.» Η γενναία και τίμια Νενέτ μου διαλαλεί τον έρωτά της. Οι άνθρωποι του σιναφιού που βρίσκονται στην αίθουσα χειροκροτούν. Εκείνοι ξέρουν τι έχει γίνει με το φόνο και μου δείχνουν έτσι την περηφάνια τους που δε «μάσησα» και δεν κατέδωσα κανέναν.

Μόλις γυρίζουμε στη μικρή αίθουσα που ήμασταν πριν από τη συνεδρίαση, οι χωροφύλακες μου περνούν χειροπέδες. Ένας απ’ αυτούς δένει με μια μικρή αλυσίδα το δεξιό μου καρπό πάνω στον αριστερό δικό του. Λέξη δεν ακούγεται. Ζητάω τοιγάρο. Ο αξιωματικός μου δίνει ένα και το ανάβει. Κάθε φορά που το φέρνω στο στόμα μου ή το απομακρύνω, ο χωροφύλακας πρέπει να σηκώνει ή να κατεβάζει το χέρι του για να συνοδεύσει την κίνησή μου.

Κάνω στα όρθια γύρω στα τρία τέταρτα του τοιγάρου. Κανείς δε βγάζει μιλιά. Εγώ είμαι αυτός που κοιτάζει τον αξιωματικό και του λέει: «Φύγαμε.»

Κατεβαίνω τις σκάλες συνοδευόμενος από μια ντουζίνα χωροφύλακες και φτάνω στο εσωτερικό προαύλιο του Μεγάρου. Η κλούβα μάς

περιμένει εκεί. Δεν είναι χωρισμένη σε κελιά, όμως έχει γύρω στους δέκα πάγκους και καθόμαστε. Ο αξιωματικός λέει: «Κονσιερζερι.»

ΚΟΝΣΙΕΡΖΕΡΙ

Μόλις φτάνουμε στο τελευταίο ανάκτορο της Μαρίας Αντουανέτας, οι χωροφύλακες με παραδίδουν στον αρχιφύλακα κι εκείνος υπογράφει το χαρτί της παράδοσής μου. Φεύγουν χωρίς να πουν κουβέντα, όμως προηγουμένως –έκπληξη–, ο αξιωματικός μου σφίγγει τα χέρια που είναι δεμένα με τις χειροπέδες.

Ο αρχιφύλακας με ρωτάει:

«Πόσα σου ρίξαν;»

«Ισόβια.»

«Δεν μπορεί!»

Κοιτάζει τους χωροφύλακες και καταλαβαίνει ότι λέω αλήθεια. Αυτός ο δεσμοφύλακας, που πενήντα χρόνια τώρα έχει δει τόσα και τόσα, γνωρίζει πολύ καλά την υπόθεσή μου και έχει για μένα αυτό τον καλό λόγο:

«Βρε, τα καθάρματα! Είναι τελείως τρελοί!»

Μου βγάζει απαλά τις χειροπέδες και έχει την καλοσύνη να με συνοδεύσει ο ίδιος σε ένα καπιτοναρισμένο κελί, ειδικά διαμορφωμένο για θανατοποινίτες, τρελούς, εξαιρετικά επικίνδυνους ή κατάδικους του κάτεργου.

«Κουράγιο, Πεταλούδα» μου λέει, κλείνοντας πίσω μου την πόρτα. «Θα σου στείλουμε κάποια από τα πράγματά σου και το φαγητό που άφησες στο άλλο κελί. Κουράγιο!»

«Ευχαριστώ, αρχιφύλακα. Πιστέψτε με, κουράγιο έχω, αλλά ελπίζω αυτό το “ισόβια” να τους κάτσει στο λαιμό.»

Λίγα λεπτά μετά, κάποιος γρατζουνάει την πόρτα. «Τι είναι;»

Μια φωνή μου απαντά: «Τίποτε. Κρεμάω ένα χαρτόνι.»

«Γιατί; Τι γράφει;»

«Ισόβια καταναγκαστικά έργα. Στενή επιτήρηση.»

Δεν πάνε καθόλου καλά, σκέφτομαι. Μήπως νομίζουν ότι ο χειμάρρος που έφαγα κατακέφαλα μπορεί να με κάνει να φτάσω ως την αυτοκτονία; Είμαι και θα παραμείνω δυνατός. Θα τους πολεμήσω όλους. Από αύριο κιόλας, αναλαμβάνω δράση.

Το πρωί, πίνοντας τον καφέ μου, αναρωτιέμαι: Να κάνω άραγε αίτηση αναίρεσης; Γιατί; Σάμπως με άλλους δικαστές θα 'χω καλύτερη τύχη; Και πόσο χρόνο θα χάσω γι' αυτό; Ένα χρόνο, δεκαοχτώ μήνες... και γιατί: Για να μου τα κάνουν είκοσι τα χρόνια αντί για ισόβια;

Αφού είμαι αποφασισμένος να δραπετεύσω, η ποσότητα δε μετράει. Και τότε μου 'ρχεται στο μυαλό η φράση ενός κατάδικου που ρωτάει τον πρόεδρο του κακουργιοδικείου: «Κύριε, πόσο κρατάνε τα ισόβια καταναγκαστικά έργα στη Γαλλία;»

Στριφογυρίζω μες στο κελί μου. Έστειλα έναν πνευματικό στη γυναίκα μου να την παρηγορήσει κι άλλον ένα στην αδερφή μου, που προσπάθησε να υπερασπιστεί τον αδερφό της, μόνη ενάντια σε όλους.

Τελείωσε. Η αυλαία έπεσε. Οι δικοί μου μάλλον θα υποφέρουν περισσότερο από ό,τι εγώ κι ο καημένος ο πατέρας μου, εκεί πέρα στην επαρχία, θα δυσκολευτεί πολύ να σηκώσει έναν τόσο βαρύ σταυρό.

Πετάγομαι πάνω: Μα, είμαι αθώος! Είμαι, αλλά για ποιον; Ναι, για ποιον είμαι αθώος; Λέω στον εαυτό μου: Και μην αρχίσεις να λες σε όλους ότι είσαι αθώος, γιατί θα βάζουν τα γέλια. Μπαίνεις ισόβια για έναν νταβατζή κι από πάνω λες ότι τον ξέκανε άλλος; Πλάκα μάς κάνεις; Καλύτερα κάνε μόκο.

Στην προφυλάκισή μου, τόσο στη Σαντέ όσο και στην Κονσιερζερι, δεν είχα σκεφτεί ποτέ το ενδεχόμενο μιας τόσο βαριάς ποινής. Δε με απασχόλησε ποτέ, ώσπου έμαθα τι θα πει «δρόμος της σήψης».

Λοιπόν, το πρώτο που πρέπει να κάνω είναι να έρθω σε επαφή με άλλους κατάδικους, που θα μπορούσαν στο μέλλον να είναι σύντροφοί μου σε μια απόδραση.

Διαλέγω ένα Μασσαλιώτη, τον Ντεγκά. Στον κουρέα θα τον δω σίγουρα. Πηγαίνει κάθε μέρα για ξύρισμα. Ζητάω να πάω κι εγώ. Έτσι λοιπόν, μόλις φτάνω εκεί, τον βλέπω να κοιτάζει προς τον τοίχο.

Τον παρατηρώ τη στιγμή που αφήνει κρυφά έναν άλλο να πάρει τη σειρά του, ώστε εκείνος να περιμένει περισσότερη ώρα στην ουρά. Πάω και στέκομαι κατευθείαν δίπλα του, παραμερίζοντας έναν άλλο. Του πετώ στα γρήγορα ένα: «Λοιπόν, Ντεγκά, πώς πάει;»

«Μια χαρά, Πεταλούδα. Εγώ έφαγα δεκαπέντε χρόνια. Εσύ; Έμαθα ότι σε γδάρανε.»

«Ναι, ισόβια.»

«Θα κάνεις αίτηση αναίρεσης;»

«Όχι. Το μόνο που χρειάζεται είναι καλό φαΐ και γυμναστική. Κοίτα να μείνεις γερός, Ντεγκά, γιατί σίγουρα θα χρειαστούμε δυνατούς μυς. Είσαι φορτωμένος;»

«Ναι, έχω δέκα χιλιάρικα² σε αγγλικές λίρες. Εσύ;»

«Όχι.»

«Αν θες τη συμβουλή μου, φορτώσου γρήγορα. Τον Ιμπέρ έχεις δικηγόρο; Αυτός είναι ηλίθιος, δε θα σου επιστρέψει ποτέ το μασούρι. Πες στη γυναίκα σου να πάει στους Ντάντε με το μασούρι γεμάτο και να το δώσει στον Ντομνίκ τον Φραγκάτο. Έτσι, θα το πάρεις πίσω, γκαραντί.»

«Σουτ, μας κοιτάζει ο φρουρός.»

«Βρήκαμε ευκαιρία για κουβεντούλα;» ρωτάει ο φρουρός.

«Α, δεν είναι τίποτε» απαντάει ο Ντεγκά. «Μου λέει ότι είναι άρρωστος.»

«Και τι έχει; Του 'πесе βαρύ το κακουργιοδικείο;» Κι ο χοντρόβλακας ο φρουρός σκάει στα γέλια.

Τι τα θες! Βρίσκομαι ήδη στο «δρόμο της σήψης». Εδώ αστειεύονται και γελάνε με τον πόνο ενός εικοσιπεντάχρονου παιδιού που έχει καταδικαστεί για όλη του τη ζωή.

Το έλαβα το μασούρι. Είναι ένας αλουμινένιος σωλήνας, εξαιρετικά λείος, που ξεβιδώνει ακριβώς στη μέση. Έχει δύο μέρη, το ένα αρσενικό και το άλλο θηλυκό. Μέσα έχει πέντε χιλιάδες εξακόσια φράγκα σε ολοκαίνουργια χαρτονομίσματα. Όταν παίρνω στα χέρια

² Τα 10.000 γαλλικά φράγκα το 1932 είναι γύρω στα 5000 φράγκα το 1969.

μου αυτό το σωληνάκι, μήκους έξι εκατοστών και πάχους ίσαμε τον αντίχειρά μου, το φιλάω. Ναι, το φιλάω προτού το βάλω στον πσινό μου. Παίρνω βαθιά ανάσα για ν' ανεβεί ως το κόλον. Αυτό είναι το χρηματοκιβώτιό μου. Και να με ξεγυμνώσουν, και να μου πουν ν' ανοίξω τα πόδια, και να με βάλουν να βήξω ή να διπλωθώ στη μέση, δεν πρόκειται να μάθουν αν έχω κάτι. Έχει ανεβεί πολύ ψηλά μέσα στο παχύ έντερο. Έχει γίνει κομμάτι μου. Είναι η ζωή μου, η ελευθερία που κουβαλάω μέσα μου... ο δρόμος της εκδίκησης. Γιατί, αλήθεια, σκέφτομαι να εκδικηθώ! Μονάχα αυτό σκέφτομαι δηλαδή.

Έξω είναι νύχτα. Είμαι μόνος στο κελί. Χάρη σ' ένα μεγάλο φως στο ταβάνι, ο φρουρός μπορεί να με κοιτάζει μέσα από μια τρυπούλα στην πόρτα. Το δυνατό φως με τυφλώνει. Βάζω το μαντήλι μου διπλωμένο πάνω στα μάτια, γιατί σ' αλήθεια πονάνε. Έχω ξαπλώσει σε ένα στρώμα που είναι ακουμπισμένο πάνω σ' ένα σιδερένιο σκελετό κρεβατιού, χωρίς μαξιλάρι, και ξαναβλέπω όλες τις λεπτομέρειες εκείνης της φρικτής δίκης.

Σ' αυτό το σημείο, λοιπόν, για να καταλάβετε τη συνέχεια αυτής της μεγάλης ιστορίας και για να κατανοήσετε τι με έκανε να συνεχίζω τον αγώνα μου, θα πρέπει ίσως να μιλήσω λίγο παραπάνω. Θα σας πω όλα αυτά που είδα πραγματικά μες στο μυαλό μου εκείνες τις πρώτες μέρες που ήμουν ένας θαμμένος ζωντανός:

Τι θα κάνω, αφού αποδράσω; Γιατί τώρα που έχω το μασούρι, δεν αμφιβάλλω στιγμή ότι θα αποδράσω.

Πρώτα απ' όλα, γυρίζω το γρηγορότερο δυνατόν στο Παρίσι. Ο πρώτος που σκοτώνω είναι αυτός ο ψευδομάρτυρας ο Πολέιν. Ύστερα, τους δύο μπάτσους της υπόθεσης. Δύο μπάτσοι, όμως, δεν είναι αρκετοί. Πρέπει να τους σκοτώσω όλους τους μπάτσους. Ή, τουλάχιστον, όσους περισσότερους μπορώ. Άσε, ξέρω. Μόλις ελευθερωθώ, γυρίζω στο Παρίσι. Σ' ένα μπαούλο θα βάλω όσα περισσότερα εκρηκτικά χωράνε. Ξέρω γω, δέκα, δεκαπέντε, είκοσι κιλά. Και προσπαθώ να υπολογίσω πόσα εκρηκτικά χρειάζονται για να γίνουν μπόλικο τα θύματα.

Δυναμίτης; Όχι, σεντίτιδα καλύτερα. Και γιατί όχι νιτρογλυκερίνη; Καλά, στο κάτεργο θα ρωτήσω όσους ξέρουν καλύτερα από μένα γι'